

Tavčarjev in moj Karlovec

Izveček

Prispevek sledi objavam novele V Karlovcu Ivana Tavčarja in hkrati razkriva zgodovino hiše v Dolenji Ravni 3, po domače se kraju pravi Karlovec, kamor je pisatelj umestil njeno dogajanje. Kot v mnogih drugih zgodbah je pisatelj navdih za like našel pri resničnih ljudeh, ki jih je srečeval v Loškem pogorju. Prebivalci Karlovca so bili zato že v prejšnjem stoletju predmet preučevanja literarnih zgodovinarjev, prispevek pa zgodbo razplete do današnjih dni.

Abstract

Tavčar's and my Karlovec

The contribution traces publication of the short story In Karlovec by Ivan Tavčar and, at the same time, sheds light on the historical house at Dolenja Ravan 3, known locally as Karlovec, where the writer set his events. As with many other stories, the writer found inspiration for the characters in real people that he met in the Škofja Loka hills. The inhabitants of Karlovec were therefore already the subject of study of literary historians in the last century and the contribution unravels the story to today.

Po sledih Tavčarjeve novele V Karlovcu

Novela *V Karlovcu* je prvič izšla leta 1880, v Letopisu Matice slovenske, pod psevdonimom Emil Leon, in sicer z naslovom *V Karlovci*.¹ Ivan Tavčar jo je napisal leta 1879, ko je kot mlad odvetniški pripravnik delal pri Janezu Mencingerju v Kranju. Osemindvajsetletni mladenič je razmišljal o samostojni odvetniški karieri in se že uveljavil kot publicist in govornik, javnosti pa se je predstavil s svojo romantično novelistiko. Novelo *V Karlovcu* je napisal v prevladujočem klasičnem

1 Leon, *V Karlovci*, str. 302–325.

realizmu, dogajanje pa umestil v revolucionarno leto 1848, v resnični Karlovec, samotno kmetijo, ki že stoletja ždi v grapi pod Blegošem. Prepletel je opise rojstne vasi Poljane ter okoliška krajevna imena in like, ki jih je poznal iz kmečkega življenja. Karlovec z njegovim starodavnim rododom je opisal dokaj po resnici, o čemer govorijo opombe dr. Ivana Prijatelja, v zbranih spisih iz leta 1929.² Dodatno pa je motive za nastanek novele in osebe iz nje pojasnil Lovro Perko, avtor članka *Revolucija v dr. Tavčarjevi noveli V Karlovcu*, objavljenega v *Slovenskem narodu* (1930).³ Perko je bil dober poznavalec razmer v Poljanski dolini in Tavčarjev bližnji sorodnik. V *Slovenskem narodu*, *Jutru* in *Ljubljanskem zvonu* je objavil vrsto komentarjev in razlag k Tavčarjevim spisom.

Resnični dogodek, ki naj bi bil povod za nastanek zgodbe, se je zgodil okoli leta 1870, v gostilni na Vidmu (pri Vidmarju) v Poljanah. Med obiskovalci gostilne je sedel tudi stari Karlovčan Valentin in se v pogovoru »precej trdo izrazil o cesarju in drugih, namreč, da so vsi sami sleparji, tolovaji in podobno«.⁴ Ker je bil v gostilni tudi orožnik, ga je nemudoma aretiral in odpeljal skozi Škofjo Loko proti Ljubljani. Moža, ki je bil star kmečki »original«, je pred obsodbo rešilo posredovanje domačih veljakov, Tavčarju pa se je v spomin usedla »revolucionarna« razpoloženost Karlovskih, ki jih je poznal tudi iz svojih obiskov Karlovske grape.

Takrat je v Karlovcu gospodaril stari Aleš ...

*Viharji, med svetom tuleči, so vihrali nad Karlovcem in niso pustili za seboj nikakega sledu. Samo leto 1848, ko se je bil vnel plamen skoraj po vsej olikani zemlji, ko je želja po prostosti in osvoboditvi od težkih jarmov bila obča ter se končno kakor sod strelnega prahu razletela, šele tedaj so pljusnili valovi sveta tu sèm in vrgli v karlovske jarek nekoliko burnih dni, nekoliko joka in solza. Takrat je v Karlovcu gospodaril stari Aleš*⁵...

Aleš je pravkar pokopal svojo ženo in se ukvarjal z mislijo, kako bi poročil katerega izmed štirih sinov,⁶ saj nihče ni hotel v zakonski jarem. Najmlajša hči Marijana je služila v gradiču »na Smrečju«, v vasi Visoko.⁷ Nemirni duh marčne revolucije je došel tudi v te odmaknjene kraje in se utelesil v osebi učitelja Komolčka.⁸ Ta je z jeznim govorom v vaški gostilni potegnil za sabo še druge

2 Tavčar, *Tavčarjevih zbranih spisov II. zvezek*, str. 475–477.

3 Perko, *Revolucija v dr. Tavčarjevi noveli »V Karlovcu«*, str. 2.

4 Prav tam.

5 Valentina Ivan Tavčar prekrsti v Aleša.

6 V resnici je imel Valentin sedem sinov in nobene hčere.

7 Dr. Prijatelj v opombah pri izdaji iz leta 1929 meni, da pisatelj z vasjo Visoko misli Čabrače, vendar L. Perko v članku dokazuje, da je mišljena vas Malenski Vrh, ki je v resnici »visoko« nad Karlovcem.

8 Perko meni, da je Tavčar v učitelju Miklavžu Komolčku upodobil domačina Ivana Pintarja, po domače Jakaponovega, prevajalca in novinarja pri Slovenskem narodu in drugih listih. Zaradi

vaščane, da so šli nad grad Smrečje in njegove prebivalce. Tam se je ravno mudila mlada kontesa Ana,⁹ ki je, skupaj z Marijano, pred revolucionarji pribežala v Karlovec. S svojim prihodom je v grapo prinesla čisto drugačno življenje in kmalu so se vsi po malem zagledali vanjo, najbolj pa najstarejši, otožni Vid. A idila ni trajala dolgo, saj so oboroženi visoški revolucionarji prišli ponjo in pri tem ubili tudi karlovškega najstarejšega sina.

Po prvi objavi je novela ponovno izšla pod pisateljevim pravim imenom, v zbirki *Povesti*, v drugem zvezku od petih, leta 1896.¹⁰ Šest let po pisateljevi smrti (1929) je bila novela ponovno objavljena v knjigi z naslovom *Tavčarjevih zbranih spisov II. zvezek*,¹¹ ki jih je uredil in z opombami opremil Ivan Prijatelj, leta 1951 pa v *Zbranim delu*,¹² ki ga je uredila in opremila Marja Boršnik. Zadnji natis je novela doživela leta 1998, v izbranem delu z naslovom *Ivan Tavčar*,¹³ urednika Iztoka Iliča, ki je tudi avtor spremne besede.

V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je bila novela V Karlovcu, skupaj z drugimi Tavčarjevimi deli, navdih Igorju Torkarju, ki je *po motivih dr. Ivana Tavčarja svobodno skupaj zložil* romantično ljudsko igro v slikah, z naslovom *Ravbarski cesar*.¹⁴ Prvo uprizoritev je doživela leta 1973, v Poljanah, leta 1977 pa celo ekranizacijo in bila predvajana na programu RTV Slovenija, prav tako v poljanskem narečju.

Kako v karlovško grapo?

Kraj se naziva Karlovec. Kako je dobil ta kot naše slovenske zemlje to ime, mi ni moč povedati.

Poezije ni nikakve v tem Karlovcu. Kadar prideš čez goro v karlovški jarek, dozdeva se ti, kakor bi bil zapustil svet ter prestopil meje življenja. Ako se oziraš nazaj po potu, po katerem si prišel, vleče se kakor nit kvišku po rebri, in čudno se ti zdi, da si mogel brez omotice prilesti po ti stezi tu dol. Kamor obrneš pogled, vidi se golo skalovje, malo pogorsko smrečje, brinja, nekaj rjavega resja in suhega praprotišča. Okrog in okrog pa se dvigajo gorska stegna.

In ker se dolina ravno nad Karlovcem in malo pod tako zviija, da je videti pogorje združeno eno v drugo, podoben je kraj globokemu breznu, katero je stvarnica z velikanskim svedrom zvirtala zemlji v skalnato osrčje.

pomanjkanja denarja je moral opustiti študij in je, preden je dobil službo v Ljubljani, nekaj časa preživel doma.

9 V kontesi Ani naj bi pisatelj upodobil mlado in zalo Vrbanačevo Ančko, hči bogatega kmeta in gostilničarja iz Javorij.

10 Tavčar, *Povesti*, Ljubljana, 1896.

11 Tavčar, *Tavčarjevih zbranih spisov II. zvezek*, Ljubljana, 1929.

12 Tavčar, *Zbrano delo*, Ljubljana, 1951.

13 Tavčar, *Ivan Tavčar*, Ljubljana, 1998.

14 Torkar, *Ravbarski cesar*, str. 115–138.

S tem opisom skrivnostnega in odmaknjenega kraja se srečamo takoj, ko začnemo prebirati Tavčarjevo novelo. Tako ga je doživljal avtor, kadar je tja odhajal na svoje ribiške pohode, in ne dosti drugače sem ga doživljala tudi sama, kadar sem kot majhna punčka v hiši na skalnem robu preživljala počitnice pri stari mami in atu. Moj rod po materini strani izhaja prav iz te hiše, iz te grape, kamor je rad zahajal tudi pisatelj. Prevzeli so ga divja odmaknjenost kraja ter samozadostnost in samosvojost njenih prebivalcev, ki »*te prijazno sprejmó pod streho, ti dadó vrezati črnega kruha in piti sladke češnjeve vodé*«. S svojim pisanjem je tako, kot še mnogim drugim krajem, domačijam in ljudem po loškem pogorju, Tavčar postavil neminljiv zapisan spomenik.

Beseda nas najprej spomni na hrvaški Karlovac, če pa smo domači s Škofjo Loko, pa na loško predmestje, ki je nekdaj ležalo izven mestnega obzidja in bilo znano po barvarjih platna. Pogled v Atlas Slovenije nam pove, da so na naših tleh še trije zaselki oziroma hiše s tem imenom. Ena prav v bližnji sosesčini našega Karlovca, pod Žirovskim vrhom nad Gorenjo vasjo, druga blizu Planine pri Sevnici in tretja levo od glavne ceste Trebnje–Novo mesto. Vsem štirim je skupno to, da ležijo v globeli, kar naj bi krajevno ime Karlovec tudi pomenilo.

Kar živi spomin teh krajev, se ve, da je tu stala karlovška hiša, karlovški mlin. Hiša bolj v hribu, mlin pa tik vode na robu, postavljen iz slabo otesanih hrastovih hlodov, na vse strani oprt in podprt ob skalo, toda vendar tako lehmo stoječ, da bi ga v ravnici ne premočna sapa brez težave morda podrla ter razmetala.

Naš Karlovec nosi takšno domače ime že dolgo, zapisanega najdemo v Franciscejskem katastru, hiša pa spada v zaselek z le tremi hišnimi številkami, pod skupnim imenom Dolenja Ravan, nekdaj tudi Spodnja Ravan ali Raven.¹⁵ Upravno sodi v Občino Gorenja vas - Poljane, saj glavna cestna povezava do zaselka vodi mimo Poljan in skozi Gorenjo vas do Hotavelj. Od tu dalje sledimo toku potoka Kopačnica, v katero se zliva manjši potok Logarščica. Ime nosi po mogočni kmetiji Logar, blizu vasi Suša, njeni lastniki so bili po 2. svetovni vojni tudi lastniki dvorca Visoko pri Poljanah. V Suši se potok iz Logarščice preimenuje v Karlovščico, njegov tok postaja vedno ožji, poln tolmunov ter manjših slapičev, ki se prelivajo preko skalnih skokov. Za nekaj časa se oddaljimo od potoka, saj si je ta strugo vrezal v pravo sotesko, kjer ni prostora za pot, kaj šele za cesto, ki so jo tod speljali v šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Ta se zato strmo vzpne in naredi ovinek okrog poraščene in s škarpo podprte rebri in ko spet zagledamo potok, že ugledamo tudi hišo, zidano na siv skalnat rob. Predniki so dobro vedeli, zakaj so jo postavili tja, saj je drugod teren večinoma ilovnat in ob večjih deževjih začne zemlja mezeti in lesti proti dnu grape. Prvotna karlovška hiša je stala na drugem, desnem bregu potoka, vendar so, zaradi premikajočega ilovnatega terena, v 19. stoletju na drugem bregu grape zgradili novo.

15 SI_AS_176, *Franciscejski kataster za Kranjsko*, 1823–1869, k.o. Gorenja Ravan.



V Karlovec vodi pot z Malenskega vrha. (foto: Helena Janežič)

Kmalu zagledamo pred sabo, tik ob potoku, nekdanji mlin. Danes je to markantna stavba, ki jo je prvi kupec iz Ljubljane, v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, preuredil v počitniško hišico. Ker je bil strasten zbiralec starin, je kmečke vozove, lojtrnike, sani, mlinska kolesa in stare stroje odel v pisane barve in jih razstavil po urejenem vrtu, družbo pa so jim delali še amfore, glineni palčki in labodi. Prav ob potoku je voda zajezena v velik bazen, ki se je zdaj spremenil v žabjak, saj je v njem ob pomladanskih večerih prava žabja veselica. Od mlina je v

obnovljeni stavbi ostalo le še veliko mlinsko kolo. Zdajšnja lastnika sta iz Gorenje vasi, stari mlin z okolico skrbno urejata in sta mu spet dala za te kraje pristajajočo podobo. Nekdaj je nad sedanjo še ohranjeno stavbo stal še en mlin, ki se je leta 2009 zrušil sam vase.

Karlovska hiša, zidana »na skalo sivo«, je postavljena desno nad cesto in deluje kakor grajska utrdba. Do nje vodi po strmem bregu zavita stezica, makadamska cesta pa jo ureže ob potoku navzgor in šele čez kakih sto metrov naredi oster ovinek in nas pripelje pred hišo Dolenja Ravan 3.

Tavčar nam pove, da je prišel v globel »od zgoraj«, prek Malenskega Vrha, ki je bil od nekdanje povezane s poljansko stranjo. Taka je tudi cerkvena ureditev, saj je Karlovec vedno spadal pod župnijo Poljane oziroma njeno podružnično cerkev na Gori. Cesto ob potoku so do hiš v Dolenji Ravni speljali šele v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, pred tem je višje nad Karlovščico do zaselka vodil le ozek kolovoz. Prebivalci Karlovca so se v Poljane, ali naprej v mesto, vedno odpravili preko Malenskega Vrha in ne preko Suše, kakor je v navadi danes.

Cesta iz Suše ni speljana le do Karlovca, ampak vodi še naprej do ostalih hiš v vasi Dolenja Ravan in naprej do Malenskega Vrha, od koder je še slabe pol ure do vrha Gore.

Tretja možnost, kako priti do domačije, je skozi Dolenjo Žetino, kjer se rebra Koprivnika in Blegoša strmo spustijo v strugo, izdolbeno od Karlovščice. Ta izvira v pobočjih Koprivnika, ki proti severu zapira grapo, zato ni čudno, da se je Tavčarju pokrajina, ujeta med griče, zdela kakor jarek. V bistrem potočku še danes švigajo postrvi, čeprav takih velikank, kot je bila postrv Jera iz Tavčarjevega Cvetja v jeseni, ni več videti. Prizor iz istoimenskega filma, kjer Presečnikova Meta v družbi Janeza lovi Jero, je posnet prav v grapi pod karlovško hišo.

*Takoj pod Jelovim brdom izvira Karlovščica v precej mogočnem tolmunu. V nji se zrcalijo jeseni in nekaj drobnih macesnov, ker je čista, kakor kristal. Nato pa šumi po bregu, napravlja male, šumeče slapove, ki se zopet nabere v tolmu, dokler ni med šumom in penami dosežen globoki dol. Po vseh tolmunih pa živi množica črno-zelenih postrvi, da voda kar zatemni, kadar pred tabo švignejo pod skalnati rob.*¹⁶

Po sledih preteklosti

Poljanska dolina je skupaj s Selško dolino in delom Sorškega polja več kot 800 let tvorila Loško gospostvo, ki je bilo v lasti freisinškega škofa. Ta je ozemlje dobil z več darilnimi listinami, prva datira v leto 973. Fevd se je v naslednjih desetletjih še povečal z darovnicami in tako dobil obliko za naslednjih osem stoletij.

Za poznavanje razmer v Poljanski dolini je pomembna listina *Noticia bonorum de Lonka*, iz leta 1160, ki je najstarejši zapis urbarialnega tipa na slovenskih

16 Tavčar, *Cvetje v jeseni*, str. 247.

tleh. Iz dokumenta je razvidno, da sta bili v tem času Poljanska in Selška dolina že poseljeni, saj vir v obeh dolinah našteje 153 slovanskih hub.¹⁷ V listini se prvič pojavi ime Polan za Poljansko dolino in ne le za naselje. Zanimiva je tudi zato, ker kaže na hitro naraščanje prebivalstva Loškega gospostva. Škof je ob prevzemu namreč naletel na dokaj prazno ozemlje, ki ga je v več kolonizacijskih valovih izdatno posejil. Leta 1160 je gospostvo obsegalo okoli 300 hub, na gospostvu je z grajskim osebjem živelo okoli 2 300 prebivalcev in kar tretjina teh ljudi je prišla od drugod.

Na ravnino Sorškega polja je škof naselil koloniste z Bavarske (90 hub), manjša skupina kolonistov je prišla s Koroške in poselila gričevnat svet na obeh straneh Poljanske Sore, med Škofjo Loko in Poljanami (leta 1160 je bilo na tem območju 14 koroških hub). To skupino so sestavljali predvsem Koroški Slovenci iz okolice Vrbskega jezera, ki je bilo prav tako v lasti freisinškega škofa. O njihovi narodnosti pričajo slovenska imena, redki naseljenci nemške narodnosti so se kmalu poslovenili in se stopili s slovenskim večinskim življem.

O tem, kako zelo je škof spremenil zunanjo podobo Poljanske doline, pričata urbarja iz leta 1291 in 1318. V času med nastankom listine *Noticia bonorum de Lonka* (1160) in prvim urbarjem (1291) se je število hub povečalo kar za štirikrat in kolonizacija Loškega gospostva je bila s tem praktično zaključena. V zadnji četrtini 13. stoletja je koloniziran le še skrajni zahodni rob Selške doline, ko je škof s Tirolci iz okolice Innichena poselil pobočja Ratitovca.

Dr. Pavle Blaznik je v svojem delu *Kolonizacija Poljanske doline*¹⁸ natančno preučil lokacije posameznih naselbin, prav tako urbarje Loškega gospostva. Pri iskanju podatkov za zaselek Dolenja Ravan sem se tako največ opirala na njegove ugotovitve.

Zaselek Dolenja Ravan, kamor spada naš Karlovec, je v dokumentih različno poimenovan. Srečamo ga kot Spodnjo ravan, v starejših listinah je poimenovan Inferiori Seteneravn, Doleniraun ali tudi Dolenirawn, od leta 1825 pa je v Franciscejskem katastru poleg Dolenje Ravni zapisano še domače ime Karlowitz. Naselitev kraja se je izvršila v skupini, o čemer govori razdelitev zemlje po načelu navadne zaselške razdelitve. Zelo verjetno je bila vas kolonizirana malo pred letom 1291.

Kaj za Dolenjo Ravan pravijo urbarji?

Urbar \ Število kmetij	1291	1318	1501	1630	1754	1780	1817
hube	3	3	2	2	2	4 hiše/29 prebivalcev	3 hiše/22 prebivalcev
3\4 hube					1		
pustote			1				
kajže				1			
gostači ¹⁹					3		

17 Huba: tip podložniške kmetije v fevdalizmu, od katere je lahko preživela ena družina in je predstavljala enoto za obdavčitev. Njena velikost je znašala med 15 in 20 hektari.

18 Blaznik, *Kolonizacija Poljanske doline*, Škofja Loka, 1938.

19 Gostači niso bili lastniki hiš, v katerih so živeli, na dnino so navadno hodili k gospodarju.

Že leta 1291 so bile v vasi 3 hube, enako število zasledimo v urbarju iz leta 1318. Leta 1501 se je ena od hub spremenila v pustoto, ta je v urbarju iz leta 1630 omenjena kot kajža. Prve kajže zasledimo na loškem ozemlju že leta 1500, po tem letu se je njihovo število zelo povečalo, največ jih je bilo v 17. stoletju. Na razvoj kajžarstva sta močno vplivala razmah fužinarstva in promet, deloma so kajže nastale tudi na propadlih ali oslabeledih gruntih. Teh je propadlo relativno malo, pač pa so jih nekaj opustili takoj po prvi kolonizaciji, a so to ozemlje v 16. stoletju marsikje spet kolonizirali; mednje sodi tudi ponovno naseljena pustota v Dolenji Ravni.

Leta 1754 sta bili v Dolenji Ravni 2 hubi, $3\frac{3}{4}$ hube in 3 gostači, leta 1780 4 hiše z 29 prebivalci in leta 1817 3 hiše z 22 prebivalci.

V urbarju iz leta 1501 prvič zasledimo imena podložnikov, vendar jih je četrtnina še vedno brez priimkov.

Urbar	Število kmetij	Lastniki	Dajatve
1291	3 hube		1 šiling
1318	3 hube		1 šiling
1501	2 hubi	Cotzian Ersenn	17 soldov/šilingov in na županov račun 40 soldov/šilingov
		Colman Ersen	57 soldov/šilingov in na županov račun 40 soldov/šilingov
1560	2 hubi	Špela, sestra Marušina, hči Luka- nova Matevž, sin Križe-ja Kunca	

Leta 1770 je cesarica Marija Terezija zaradi lažjega popisa prebivalstva izdala dekret o označevanju hiš s hišnimi številkami in kmale uvedene tudi v Dolenji Ravni. Šele po tem letu lahko z gotovostjo trdimo, kateri priimki spadajo na katero kmetijo oziroma h kateri hišni številki. In prav v tem času se, sicer ne dolgo, v Dolenji Ravni pojavljajo 4 hišne številke. Najverjetneje sta številki 3 in 4 med seboj tesno povezani, to potrdijo tudi priimki, ki se pojavljajo na obeh številkah (Lamprecht – Jereb). Verjetno sta se že do leta 1817 združili v eno posest, pod hišno številko 3.

Prvi priimek, za katerega zagotovo vemo, da je bil »doma« v Karlovcu, je Jereb. 15. 8. 1770 se je v Srednji vasi pri Poljanah rodil Jernej Jereb, ki se je 28. 4. 1788 poročil z Jero (Gertrudis), rojeno Lamprecht (rojena na Gorenjem Brdu 9). Imela sta 15 otrok, vsi imajo kot kraj rojstva navedeno Dolenjo Ravan 3 oziroma 4. Prvorojenec Valentin, rojen leta 1791, je kmalu po rojstvu umrl, zato je njegovo ime dobil šesti otrok po vrsti, rojen 11. 2. 1799. To je bil Valentin Jereb, ki ga je Tavčar v noveli prekrstil v Aleša.²⁰

²⁰ Urednikova (dr. Ivan Prijatelj) opomba v: I. Tavčar, *Zbrani spisi*, str. 426.

Karlovčani

Sedaj je že v istini čas, da izpregovorimo o karlovških stanovnikih. Tu nam je povedati, da je bil karlovški rod od nekdaj takov, kakor je še sedaj. Karlovčani so od nekdaj doživljali sivo starost, dolga leta, dolgo življenje. Kar stoji Karlovec, je bilo to tako, in tako, upamo, ostane tudi v bodočnosti.

V mladosti so bili Karlovčani od nekdaj vsi enake, velikanske postave in širokopleči. A kar je čudno: imeli so malo ne vsi plave lase. Močni so bili – toda vendar krotkega duha, in nikdar se ni čulo, da bi se bili udeležili kakega pretepa.

Tako je pisatelj pred več kot 100 leti videl moje prednike in (ne)hote začnem opise vzporejati s sedanostjo. Od pravih Karlovčanov sem poznala le svojega starega očeta Cirila, ki je v Karlovcu živel od svojega prvega leta pa do smrti, oktobra 1981. Takrat sem imela deset let in v mojem spominu je stari ata ostal plečat mož, močan kot Martin Krpan, ki si je brez težav na rame oprtal težke vreče in jih prenašal naokrog – prav kakor Tavčarjevi Karlovčani ...

Delali so pa tako, kakor uboga živina. Mlin ni stal skoraj nikdar, in stope so tolkle noč in dan. Če ni bilo prosa, se je trlo olje iz češminjevih jagod, lanenega semena in še celo iz žira.

Vendar vse, kar se je zmlelo v mlinu, se je moralo prej nabrati od hiše do hiše, tam zgoraj v pogorju, ter potem zopet postaviti v hišo nazaj. In Karlovčani so vse to storili sami! Prinašali so težke mehove dan na dan iz pogorja v dol in jih donašali iz dola v pogorje nazaj. Če je bilo treba, so si oprtali meh čez rame, potem si pa še drugega položili po vrhu, počrez, čez tilnik, in tretjega z otrobi so stisnili pod pazduho, in tako otovorjeni so koračili po strmih navkreber.

Valentin Jereb (1799–1881) se je poročil z enainštiridesetimi leti, petnajst let mlajšo nevesto Uršulo Vonča (Bonča) je našel v Hotovlji. Menda je šel na poročni dan z jerbasom, polnim češenj, sam peš skozi Poljane, zvečer pa ga je domov spremljala nevesta. Na poti skozi vas sta se pogovarjala, koliko »soka« je kdo spil na ohceti.

Živel so sami zase in nekako zaničevali svet »tam zgoraj«. Ženili so se le tedaj, ko je bila prava potreba. Od nekdaj so imeli v hiši navado, da se je ženil samo eden od sinov. Drugi bratje so ostajali doma ter bili večni trpini. Naposled pa so opešali; osiveli so jim lasje in usločilo se jim je telo. A potem so počasi pomrli, ta to zimo, oni drugo. Na njih mesto je stopil nov zarod, ravno tistega duha kakor predniki v grobovih.

V zakonu se je Valentinu in Uršuli rodilo sedem sinov, samih krepkih fantov. Najstarejši Janez (1841) je nasledil domačijo, sledili so še Martin (1842), Gregor (1845), Mihael (1847), Franc (1850), Jakob (1852, umrl pri dveh letih) in Pavel (1854). Uršula je umrla za pljučnico leta 1877, s tem letom je povezana tudi novela, saj Tavčar pravi, da je stari Aleš (Valentin) pravkar pokopal svojo ženo.²¹

21 Tavčar, *Tavčarjevih zbranih spisov II. zvezek*, str. 82.



Gregor Jereb je Tavčarju predstavljal osnovo za lik otožnega Vida. (vir: dLib.si)

Gregor, doma so mu rekli Gregurc, je bil po tradiciji tisti od karlovških sinov, ki je šel v šole. Ljudsko šolo je obiskoval v Poljanah, normalko v Škofji Loki, nižjo gimnazijo pa v Kranju. 1867 je z dvainvajsetimi leti izstopil iz 5. razreda gimnazije in bil po končani vojaški službi sprejet k brzojavnemu uradu. Fantje z dežele so šli v šole starejši, zato je tudi Gregor v času, ko je obiskoval gimnazijo, že nosil brado. Nekega poletnega dne se je vračal domov na počitnice in je blizu Poljan srečal svojega očeta, namenjenega k maši. Oče ga je prepoznal, stopil je k njemu, ga pocukal za brado in rekel: »Gregurc, tole boš pa preč dau!«. ²²

Od nekdanj je bilo tako, da je starejši sin obiskoval nekoliko šol v mestu, da je govoril potem nemški, bral tiskane knjige ter podučeval brate in rodbino doma. Bili so vsi Karlovčani prebrisane glave, imajoč zavest, da so pametnejši od vseh pogorcev tam zgoraj.

Gregor Jereb je sprva kot brzojavni asistent in kasneje oficijal služboval v Pazinu in Ljubljani, večino časa pa v Trstu, kjer je leta 1893 tudi umrl. Udeleževal se je v tržaških narodnih društvih in sodeloval pri raznih slovenskih časnikih, največ pri Edinosti, pod psevdonimom Gregor Raván. Ukvarjal se je še s prevajanjem in bibliografijami ter preučeval slovensko literarno zgodovino. ²³ Tudi iz Trsta se je občasno vračal v Karlovec na počitnice in s svojo markantno brado in otožnimi potezami zbujal pozornost po dolini. Prav gotovo je Tavčar podoba otožnega Vida delno povzel po liku Gregorja Jereba. ²⁴ Njegovi bratje pa so kot samorasten, odporen in delaven rod živeli v potu svojih obrazov. Na lastne oči se je o tem prepričal tudi Tavčar, ko je na enem svojih obiskov v teh zapuščenih krajih ugledal nenavadno vprego. Štirje sinovi, vpreženi v plug, so orali njivo, stari Karlovčan pa je plug držal in ravnal. Ni nenavadno, da je pisatelj večkrat zapisal, da so delali kakor uboga živina.

Ker pa je pri mlinu bila tudi žaga, so imeli preskrbovati še to z delom. In tudi po les so sami prihajali v pogorje, spuščali hlode po jarkih nizdol in končno vrezane deske na glavi prinašali iz Karlovca v pogorje. Tako so živeli – istinito

²² Perko, Revolucija v dr. Tavčarjevi noveli »V Karlovcu«, str. 2.

²³ Šlebinger: Jereb Gregor, *Slovenski biografski leksikon*.

²⁴ S tem se ne strinja avtor opomb k izdaji iz leta 1998, ki pravi, da je Tavčar v Vidu po vsej verjetnosti upodobil težnje in usodo Blaža Jereba, sina dninarja – gostača Matevža iz Poljan. Čeprav je ta obiskoval ljubljansko gimnazijo pet let pred Tavčarjem, je oba ožja rojaka poleg nacionalne osveščenosti družila tudi literarno-ustvarjalna ambicija.



Leseni piloti nekdanjega Anžonovega mlina še vedno stojijo. (foto: Helena Janežič)

prav ob potu svojega obraza! Ni zatorej čudo, ako so se vsi Karlovčani na stara leta usušili kakor sad na lesi in ako jim je tedaj izginilo malone vse meso od kosti.

Še en kmečki »original« je v tem času izšel iz Karlovca. To je bil Karlovški Anžon, brat Valentina Jereba, ki je po svoji zunanosti spominjal na hajduka. Nosil je dolgo brado, staro ponošeno obleko in bil redkobeseden. Kadar pa je le spregovoril, je pokazal svojo šegavo plat. Ker ob nedeljah in praznikih ni hodil k maši, so ga ljudje večkrat opominjali, on pa jim je odvrnil, da bo »enkrat v Ljubljano štoknil in jih bo pri frečkajnerjih en dopoldne za pol leta nabral«. V resnici mu »skok« v Ljubljano ni predstavljal večjega napora, saj je bil veliko na poti. Dostikrat je šel v Tolmin po tolminske žepne nožiče, ki so bili med kmečkim prebivalstvom takrat zelo priljubljeni. Lik Karlovškega Anžona je Tavčar uporabil v svoji znani povesti Cvetje v jeseni, kjer je dvoril in se nazadnje tudi poročil s Presečnikovo deklo Lizo in velikokrat »bruhnjal na t'minsk po nožičke«. Anžon se v resnici ni nikoli poročil, v grapi blizu karlovške domačije si je postavil mlin in žago, v hlevu pa je redil kravico. Prideloval je lan in trgoval z lanenim oljem, ki ga je prodajal po hišah. Z njim je zalagal tudi slikarja Štefana Šubica, s katerim sta se po besedah Lovra Pintarja prav dobro razumela.²⁵

Pri tem delu pa tudi ni čudo, da so v Karlovcu bili imoviti, petični. Spravljali so v žitnice ter imeli novec. Pametilo se ni, da bi bil kdaj zapravljajl kdo v rodbini.

²⁵ Perko, Revolucija v dr. Tavčarjevi noveli »V Karlovcu«, str. 2.

In vina tudi niso popivali. Davke in desetino so točno opravljali in dolgovi niso delali nikdar. Kadar pa je bilo treba, se jim tudi novec ni smilil.

V tej maniri se je rod Jerebov v Karlovcu nadaljeval z Valentinovim sinom Janezom Jerebom, ki se je leta 1877 poročil z Marijo Benedik, doma z Gabrške gore. Zvest tradiciji je vzel sedemnajst let mlajšo ženo, na poročni dan jih je štel šestintrideset, ona pa devetnajst. Novembra 1885 se jima je rodil edini otrok, hči Marjana oziroma Marija.

Po Janezovi smrti se je vdova Marija ponovno poročila, in sicer z Jernejem Tušarjem, doma iz Novakov. Tokrat je bil precej mlajši ženin, saj je bilo med njima kar dvaindvajset let razlike. V zakonu se je rodila hčer Marija (15. 7. 1899), ki so jo klicali Marička. Nikoli se ni poročila in je do svoje smrti (25. 3. 1945) ostala v Karlovcu.

Hči iz prvega zakona, Marjana - Marija Jereb se je po poroki z Jernejem Krekom, rojenim 11. 8. 1880, preselila na njegovo domovanje na Gorenje Brdo, tam se je leta 1919 rodil poslednji pravi Karlovčan, Ciril Krek.

Življenje vihra nad nami s silno oblastjo, trgajoč nam iz srca spomine, da izginjajo brez sledu²⁶

Zgodbo mojega starega očeta bi Tavčar prav gotovo vključil v katero svojih povesti, če bi mu bilo dano doživeti jo. Ustaljena tradicija je s Cirilovim prihodom v Karlovec skočila iz okvirov prejšnjih dveh stoletij.

27. 2. 1905 se je na kmetijo Šurkovih na Gorenje Brdo priženila Cirilova mama Marjana - Marija Jereb in prevzela priimek Krek. Njen mož Jernej Krek je zaradi slabih ekonomskih razmer kmalu po rojstvu četrtega otroka odšel v Ameriko, s trebuhom za kruhom. Delo je našel v rudnikih premoga na jugu ZDA, v Novi Mehiki, kamor sta pred njim že odšla njegov brat in oče Pavel Krek. Pavel je prihajal iz številne družine iz Bačen 7 (po domače U Kršiš), klicali so ga Povle. V svojem dolgem življenju je bil najmanj šestkrat v Ameriki in še danes se sprašujemo, kaj je bil dejansko namen njegovih potovanj. Sredi tridesetih let prejšnjega stoletja se je zadnjič vrnil k svoji ženi Maruši in leta 1936 umrl v Poljanah.

Jernejev brat je imel hotel na železniški postaji v Ratonu (Nova Mehika), Jernej pa je kmalu postal lastnik manjšega rudnika premoga. Njegova žena pa se je na drugi strani oceana, sama, s štirimi otroki, prebijala kakor je vedela in znala. In čakala na pisma iz Amerike.

To je bil čas 1. svetovne vojne, revščina je trkala na vrata in sami ženski z otroki na kmetiji ni bilo lahko. Najstarejša Marija (Micka) je imela komaj osem let, Angela pet, Lojze - najmlajši - pa tri leta. Poleg tega je bila Johana, tretja po vrsti, veliko bolna.

²⁶ Tavčar, *Tavčarjevih zbranih spisov II. zvezek*, str. 122.

Leta 1917 ali 1918 je v njihovo življenje vstopil prišlek iz Rusije. Bežal je pred revolucionarnimi prevrati v svoji domovini ali pa je bil kot vojni ujetnik dodeljen na kmetijo na Gorenjem Brdu. Zatočišče si je poskal pri mladi ženi s štirimi otroki, ki se je v postavnega Slovana zagledala. Za delo ni bil kaj prida, domačini so ga klicali grof in morda je na tem, da je bil modre krvi, tudi kaj resnice. Njegov prihod v tedaj že razpadajočo Avstro-Ogrsko ni zabeležen v nobenih razpoložljivih virih²⁷ in tako sem se lahko oprla le na ustna izročila ljudi, ki so »Rusa« osebno srečali ali pa se ga spominjajo iz pripovedovanj njegovih sodobnikov. Bil je pravi veseljak, ki je znal odlično igrati na več instrumentov, predvsem na harmoniko. Kjerkoli se je pojavil, je poskrbel za veselo vzdušje. Ime mu je bilo Ladik, edina ohranjena fotografija pa prikazuje čednega moškega v snobovski obleki, z navihanim pogledom v očeh.



Prišlek iz Rusije, oče Cirila Kreka. (vir: družinski arhiv)

Sad ljubezni med mojo prababico Marijo Krek in čednim Rusom je bil moj stari oče Ciril. Takratni poljanski župnik je, kljub dejstvu, da je bil Marijin zakoniti mož že vsaj dve leti v Ameriki, v krstno knjigo kot Cirilovega očeta vseeno zapisal Jerneja Kreka. A sreča kakor v Tavčarjevih povestih tudi tu ni trajala dolgo. Ladik je že po nekaj mesecih izginil neznano kam in verjetno nikoli ni videl sina. Ostale pa so pripovedi o radoživem veseljaku, njegova fotografija in nemirni geni, ki jih je v sebi nosil moj stari oče Ciril.

Leta 1921 je iz Amerike prišlo pismo. V njem je Jernej Krek pozval svojo ženo, naj se mu z otroki pridruži v rudarskem kraju na jugu ZDA. Naročal ji je, kako naj odda hišo v najem, hkrati pa je izrecno navedel, naj »tisto, kar je medtem pridelala v starem kraju, kar tam pusti«. S »tistim« je seveda imel v mislih mojega starega očeta.

27 Prihod ruskih beguncev začnejo arhivski viri beležiti z letom 1921, ko je tudi v Žiri prišla večja skupina, večinoma Ukrajincev, pripadnikov protiboljševističnega gibanja, pod vodstvom generala Vrangla.



Fotografija za skupinski potni list. Prva z desne je Angela Krek, mama Marija Krek in Micka (Mary) Krek, sedi Lojze (Loius) Krek. (vir: družinski arhiv)

Tako se je Marija Krek s tremi otroki (Marijo, Angelo in Lojzetom) leta 1921 slikala za potni list, v Trstu kupila vozovnico in se podala za možem. Bolehno hčer Johano in Rusovega sina Cirila je zaupala v oskrbo svoji materi Mariji Jereb, ki je živela v Karlovcu. Kako se je počutila ob dejstvu, da verjetno za vedno zapušča dva svoja otroka, si lahko le mislimo, ohranjena fotografija s potnega lista prikazuje utrujeno žensko, vdano v svojo usodo.

Še ne dveletni Ciril je po odhodu svoje družine prišel živeti k stari materi v Karlovec, ki mu je odtlej pomenil dom za vse življenje. S staro materjo Marijo, njenim možem Jernejem, polsestro Johano in teto Maričko so obdelovali nekaj njivic na strmih pobočjih karlovške grape, redili par krav in mleli moko v domačem mlinu.

Vem, da je moj stari ata Ciril težko živel zaradi dejstva, da ni imel prave družine in da je bil Rusov sin, kakor so ga radi dražili okoličani. O tem mi je pripovedovala moja stara mama Ivanka, njegova žena, s katero sta se poznala že od malih nog, saj sta bila soseda. Iz trme je prišel na plan njegov nemirni raziskovalni duh. Že kot devetnajstleten fant je ob pomoči sosedov na Karlovščici postavil majhno elektrarno, ki je proizvajala dovolj elektrike za razsvetljavo Karlovca in še treh hiš.²⁸ Bil je izredno praktičen in iznajdljiv, a v vseh stvareh samouk. Električna in kasneje tudi električne naprave so bile njegova strast in neredki so hodili k njemu po nasvete glede nakupa ali popravila. Okoliški prebivalci se ga še danes spomni-

28 Stavba elektrarne še stoji, do nedavnega je bil viden tudi napis na pročelju - »Elektrarna Malenski vrh 1940«.

jo po njegovih turnih smučarskih spustih z Blegoša in Gore nad Malenskim Vrhom. Smuči je izdeloval sam, tudi za druge. Prav tako je znal narediti izvrstne sode, kadi in čebre.

Leta 1940 je bil vpoklican na služenje vojaškega roka v Biograd na Moru, ko se je začela 2. svetovna vojna, je bil star enaindvajset let. Jugoslovanska vojska je po nemškem napadu kmalu razpadla in Ciril je potreboval teden dni, da se je peš in z različnimi prevozi vrnil domov v Poljansko dolino. O zmedenem času, polnem težkih odločitev, ki je sledil, ni nikoli veliko govoril. Po nekaj pozivih, na katere se ni odzval, so ga v drugem poskusu Nemci (1943) našli doma. Prav tisto noč je na karlovsškem hlevu prenočeval ranjeni partizan Živko, ki je ob trumi prihajajočih Nemcev mislil, da iščejo njega. Skušal je pobegniti, vendar so ga



Ciril Krek kot štirileten fantič s svojo babico Marijo (na levi) in njenim možem Jernejem (na desni). Zadaj stojita njegova teta Marička in polsestra Johana (*vir: družinski arhiv*)

Nemci ustrelili, še preden je uspel prečkati potok v grapi pod Karlovcem. Njegovo usodo je v pesem prelila domača partizanska pesnica Pavla Benedik - Tatjana, objavljena je bila tudi v Loških razgledih.²⁹

Cirila so odvedli, a mu je uspelo pobegniti skozi okno kranjske vojašnice, kjer so zbirali mobilizirance, in spet se je peš in skrivaje vračal proti domu. Tam ni mogel ostati, zato se je umaknil k partizanom. Zaradi svojega tehničnega znanja je postal vezist v Vojkovi brigadi in bil že kmalu po prihodu v partizane ranjen, menda se je sam ustrelil v prst na nogi, da ga ne bi poslali na Štajersko. Kot ranjenec je nekaj tednov preživel na domačiji svoje bodoče žene Ivanke, v Dolenji Ravni 1. Tam so mu v senu na hlevu izdolbli pravi bunker in ga oskrbovali s hrano.

29 Benedik, Tovarišu Živkotu, str. 251-252.



Ciril Krek s svakom Francem Miklavčičem na smučeh, ki jih je izdelal sam. (vir: družinski arhiv)

Tik pred koncem vojne, 25. marca 1945, so Nemci v maščevalnem pohodu po dolini požgali več mlinov, ker so v njih mleli moko za partizane, na seznamu je bil tudi karlovški. Edina prebivalka Dolenje Ravni 3, Marička Tušar, je živa končala v plamenih. Ko se je Ciril leta 1945 vrnil domov, je našel Karlovec zapuščen in požgan. O tem, kako sta ga z golimi rokami obnavljala, je rada pripovedovala moja stara mama Ivana.³⁰

Najprej sta morala izdelati orodje, nato opeke, žgala sta apno v jami blizu hiše in počasi sta iz ruševin na požganini spet vstala karlovška hiša in mlin. Že med vojno se jima je rodil prvi otrok Lojze (1944), ki od leta 1964 živi v Frankfurtu na Maini. Sledila je Marija (1947), to je moja mama, in najmlajša Milka (1951–2004). Koliko zgodb iz njihovega otroštva sem slišala, največ po zaslugi stare mame, ki nam je ob večerih in med vsakodnevni opravili pripovedovala, kako je bilo nekoč! Velikokrat jo je v pripovedi

dopolnila tudi moja mama. Najraje sem poslušala o njihovih dogodivščinah na poti v šolo, ki so jo sprva obiskovali na Malenskem Vrhu, od 5. razreda naprej pa v Poljanah. Do tja je bilo uro in pol, nazaj pa včasih tudi tri. Stari ata Ciril je svoje otroke že zgodaj naučil smučati in jim tudi izdelal smučiči. Seveda so morali veliko pomagati doma na kmetiji, a nihče od njih ni ostal, vsi trije so se odselili.

Ivana je zgodaj ovdovela, saj je Ciril umrl že leta 1981, pokopan je na poljanškem pokopališču. Po njegovi smrti je v Karlovcu ostala sama. Ob pomoči svojih otrok, zetov in vnukov je pospravljala seno s karlovskih bregov, redila kravo in nekaj ovc ter obdelovala njivo in vrt. Nato je leta 2008 tudi sama odšla za možem Cirilom.

Moje brezskrbno otroštvo je v veliki meri povezano s tem krajem v globeli pod Blegošem in z njunima zadnjima prebivalcema. Na počitnicah, ki sem jih preživljala v Karlovcu, ni bilo nikoli dolgčas. Najbolj so mi ostale v spominu voznje s Puchovim motorjem, s katerim se je naokrog prevažal stari ata Ciril. Vnuke je, enega po enega, naložil predse na sedež motorja in vsakega zapeljal »en krog.« Ata in mama, kakor smo jima rekli, sta nas vedno znala zaposliti. Sama pa nista bila dosti drugačna od Karlovčanov iz Tavčarjeve novele, delala sta do konca.

30 Ivana Krek, rojena Miklavčič, se je rodila 25. decembra 1922, v Dolenji Ravni 1.

Mnogo je stvari, ki so se mi je za vedno vtisnile in predstavlja drag spomin na moje karlovske prednike. Predvsem pa sem ob njih spoznala, kako zelo resnične so Tavčarjeve besede, ki jih je sicer položil v usta Visočanu Polikarpu Khallanu, prav lahko pa bi jih izgovoril tudi kateri od Karlovčanov: *Zemlja domača – ni prazna beseda: del je mojega življenja, in če se mi vzame zemlja, se mi je tudi vzelo življenje Mogoče, da je težko umreti – moja vera to ni! – ali toliko zapišem, da bi raje umrl sredi domače doline, bodisi od gladu, nego na zlatem stolu nemškega cesarja, kjer bi imel vsega na kupe!*³¹

Zaključek

Skoraj bi z lahko vestjo trdil, da je bil Karlovec pred dvesto leti takšen, kakor je še danes.

*Gotovo pa je, da bi stari Karlovčani, ko bi vstali iz svojih že davno pozabljenih grobov, današnji Karlovec takoj zopet spoznali, in da bi se, ko bi jim bilo dovoljeno vrniti se v slabo to naše življenje, temu življenju takoj zopet privadili – ker v Karlovcu je še vse tako kot nekoč.*³²

VIRI:

Nadškofijski arhiv Ljubljana (NŠAL):

- NŠAL, Krstna knjiga župnije Poljane 1864–1890.
- NŠAL, Krstna knjiga župnije Poljane 1749–1759.
- NŠAL, Krstna knjiga župnije Poljane 1737–1749.
- NŠAL, Krstna knjiga župnije Poljane 1721–1737.

Arhiv Republike Slovenije (ARS):

- SI_AS_176, Franciscejski kataster za Kranjsko, 1823–1869, k.o. Gorenja Ravan.

LITERATURA:

- Benedik, Pavla – Tatjana, Tovarišu Živkotu (padel 16. julija 1943), *Loški razgledi* 22, Škofja Loka: Muzejsko društvo 1975, str. 251–252.
- Blaznik, Pavle: *Kolonizacija Poljanske doline*. Škofja Loka: Muzejsko društvo, 1938.
- Blaznik, Pavle: Popis kmetij na ozemlju loškega gospostva 1510. V: *Loški razgledi* 5, Škofja Loka: Muzejsko društvo, 1958, str. 119–127.
- Blaznik, Pavle: *Srednjeveški urbarji za Slovenijo. Zvezek 4, Urbarji freisinške škofije*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1963.
- Blaznik, Pavle: *Škofja Loka in loško gospostvo (973–1803)*. Škofja Loka: Muzejsko društvo, 1973.
- Blaznik, Pavle: Zgodovinski razvoj Freisinškega loškega gospostva. V: *Loški razgledi* 19, Škofja Loka: Muzejsko društvo, 1972, str. 15–47.

31 Tavčar: *Visoška kronika*, str. 285–286.

32 Vsa besedila, pisana poševno, so vzeta iz Tavčarjeve novelete *V Karlovcu*, razen če je navedeno drugače.

- Boršnik, Marja: Pol stoletja narazen. V: *Jezik in slovtstvo*, letnik 6, št. 3, Ljubljana, 1960, str. 87–91; letnik 6, številka 4, Ljubljana 1961, str. 113–119.
- Dolenc, Janez: *Kres na Grebljic: povedke z Loškega pogorja*. Ljubljana: Kmečki glas, 2000.
- Fortuna, Julka: Anekdote izpod Blegoša. V: *Loški razgledi* 27, Škofja Loka: Muzejsko društvo, 1980, str. 325.
- Fortuna, Julka: Življenje pod Blegošem med obema vojnama. V: *Loški razgledi* 25, Škofja Loka: Muzejsko društvo, 1978, str. 190–195.
- Kocijan, Gregor: Tavčarjeva kratka pripoved 1871–1880. V: *Jezik in slovtstvo*, letnik 28 št. 7/8, Ljubljana 1982/1983, str. 254–265.
- Kos, Franc: *Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja*. Ljubljana: Matica Slovenska, 1894.
- Leon, Emil: V Karlovci, v: *Letopis Matice slovenske za leto 1880*. Ljubljana: Matica Slovenska, 1880.
- Perko, Lovro: Revolucija v dr. Tavčarjevi noveli »V Karlovcu« V: *Slovenski narod*, letnik 63, št. 30, Ljubljana 1930, str. 2.
- Šlebinger, Janko: Jereb Gregor. V: *Slovenski biografski leksikon*, elektronska izdaja, Ljubljana: SAZU, 2009.
- Tavčar, Ivan: Cvetje v jeseni. V: *Ljubljanski zvon*, 37/1917, št. 3, str. 247.
- Tavčar, Ivan: *Povesti*. Ljubljana: Kleinmayr & F. Bamberg, 1896.
- Tavčar, Ivan: *Tavčarjevih zbranih spisov II. zvezek*. Ljubljana: Tiskovna zadruga, 1929.
- Tavčar, Ivan: *Visoška kronika. Zbrano delo, 6. knjiga*. Ljubljana: DZS, 1958, str. 285–286.
- Tavčar, Ivan: *Zbrani spisi*. Ljubljana: Državna založba, 1951.
- Torkar, Igor: Ravbarski cesar. V: *Loški razgledi* 13, Škofja Loka: Muzejsko društvo, 1966, str. 115–138.

Summary

Tavčar's and my Karlovec

The writer Ivan Tavčar also drew material for his novels and short stories from farm life, where he obtained inspiration for the characters and their destinies. In 1880, under the pseudonym Emil Leon, he published a short story in Letopis matice slovenske entitled In Karlovec, which is among his less well-known works. The fictional story takes place on an isolated farm below Blegoš to which, in the revolutionary year 1848, the Countess Ana fled from her nearby manor house. The family that then lived at Karlovec numbered only sturdy sons and one daughter and its head was the farmer 'original', Aleš. The basis for the creation of the story is a real event that occurred at the inn Na Vidmu in Poljane around 1870. The writer breathed into the protagonists the characters and appearance of the real Karlovec people who in his time lived in the gorge below Blegoš, where he himself like to go fishing.

The present contribution, which sheds light on the history of the farm at Dolenja Ravan 3 and its inhabitants up until today, was created through historical fact, research of literary historians last century and new understandings. The material for fiction did not run short with the ending of Tavčar's time – the stories that the successors of Tavčar's Karlovec people have lived are as if they were taken from his short stories.